

Jugoslavija je nevtralna v vojni med Italijo in Grčijo

Italijanski napad na grška komunikacijska središča odbit. Clani angleškega vojnega kabineta razpravljajo o pomoči Grčiji. Britske bojne ladje zaščitijo grške otoke. Rusija se pripravlja na okupacijo Dardanel

BELGRAD, 29. okt. — Dočim Grčija uspešno upira italijanski napad, je Jugoslavija pripravi svojo mejo, da bi se izognila napadu Italije. Italijanski napad na grška komunikacijska središča odbit. Clani angleškega vojnega kabineta razpravljajo o pomoči Grčiji. Britske bojne ladje zaščitijo grške otoke. Rusija se pripravlja na okupacijo Dardanel

tu, nakar je bila odredjena splošna mobilizacija oborožene sile. Italija je izzvala konflikt z Grčijo pod preteklo, da slednja razira albansko manjšino na grškem ozemlju ob albanski meji.

Belgrad, 28. okt. — Grški poslanik Rosetti je naznanil vojno stanje med Grčijo in Italijo, ki se je pričelo, ko so italijanske čete prekoračile albansko mejo in invadirale grško ozemlje. Poročila, da se bitke že vrše, so prišla v Belgrad iz Sofije, Bolgarije.

Rim, 28. okt. — Tu poročajo, da je zdaj, ko je Italija napadla Grčijo, Mussolini odpotoval v Florenco. Domneva je, da se bo udeležil nove konference s Hitlerjem, maršalom Petainom, predsednikom francoske vlade, in generalom Francom, španskim diktatorjem. Tej konferenci pripisujejo veliko važnost.

Fašistični tisk je pred izbruhom vojne z Grčijo opozarjal svet na incidente ob grško-albanski meji.

Istanbul, Turčija, 28. okt. — Turčija je zdaj edina med balkanskimi državami, ki se ovira nemško prodiranje proti jugovzhodu. Turki se niso povedali, v kakšnih okoliščinah se bodo borili. Mnenje prevladuje, da se bo Turčija branila, če bo napadena. Da li bo prisločila na pomoč Grčiji, ki se je zapletla v vojno z Italijo, je še vprašanje.

Ostale balkanske države so že pod kontrolo Nemčije. Jugoslavija, o kateri so pred meseci mislili, da bo postala trdnjava, ob kateri bo ustavljeno nacistično prodiranje; bo, kakor vse kaže, ostala otok v morju nacističnega osvajanja balkanskih dežel. Ogrska je že pod dominacijo osi. Rim-Berlin, Rumunija pa je postala nemška kolonija. Ona je bila prva žrtev Hitlerjeve agresije na Balkanu.

Nemške čete stražijo vse strateške točke v Rumuniji in nemški vojaki so povsod. Rumunski kralj hvali Nemčijo in Italijo in udriha po njunih nasprotnikih.

Jugoslavija se razlikuje od Rumunije. Nacistične fašistične grožnje niso bile tako učinkovite v Jugoslaviji kot v Rumuniji. Metode osi. čete proti Jugoslaviji so bile demonstrirane v stopnjevalni obkrožitvi. Nemčija še ne dominira Jugoslavije, toda nemške čete so zbrane ob njeni meji. Nobenega dvoma ni, da je Jugoslavija v škripcih. Ona je že dala velike koncesije Hitlerju, ko je sklenila z njim novo trgovinsko pogodbo, katero so vladni krogi v Belgradu pozdravili "kot važen korak v tesno politično in ekonomsko kooperacijo z Nemčijo."

Orkan ubil 15 oseb v Nikaragvi

Managua, Nikaragva, 28. okt. — Poročila iz pokrajine ob vzhodnem obrežju se glasi, da je orkan, ki je divjal v distriktu Prinzapolcu, zahteval petnajst človeških žrtev. Tri mesta so bila razdejana in škoda je ogromna.

Bombe padale na irsko obrežje

Dublin, Irsko, 28. okt. — Tri zažgalne bombe so padle na tla pri Wicklowu, mestu na vzhodnem irskem obrežju, in zanetile požare. Ubita ni bila nobena oseba.

Francoski vojaki odhajajo iz Sirije

Siam poslal ultimatum Indokini

Aleksandrija, Egipt, 28. okt. — Tukajšnji list La Reforme je prejel poročilo iz Beiruta, Sirija, da je 5000 francoskih vojakov zapustilo Sirijo, nad katero ima Francija mandat. Odpeljali so se na treh parnikih.

Francoska oborožena sila v Siriji je bila delno demobilizirana. Poročilo pravi, da se tam nahaja še okrog 20.000 francoskih vojakov

Hongkong, 28. okt. — Vest iz Bangkoka, Siam, se glasi, da je Siamska vlada naslovila ultimatum avtoritetam francoske Indokine z zahtevo, da ji mora slednja odstopiti kos obmejnega ozemlja. Pogajanja med siamsko vlado in francoskimi avtoritetami glede odstopa so se razbila zadnji teden.

Fort de France, Martinique, 28. okt. — Položaj na tem francoskem otoku je miren. Večina prebivalcev je naklonjena Petainovi vladi in plebiscitu, pri katerem naj bi ljudje demonstrirali, ali so za pridružitve k sili generala Charlesa de Gaulle, načelnika francoskega odbora v Londonu, ali ostanejo lojalni Petainovi vladi, se ne bo vršil. Francoske bojne ladje se še vedno nahajajo v tukajšnji luki.

Sin bivšega poljskega predsednika v Ameriki

New York, 28. okt. — Ameriški parnik Exochorda je dospel v to luko iz Lizbona, Portugalska, s 186 potniki; med temi je bilo 60 ameriških državljanov, ki so se umaknili iz vojnih con, in Mihael Moscicki, sin bivšega predsednika poljske republike. On je pobegnil iz francoskega letniškega taborišča pri Toursu. Parnik je pripeljal tudi zlato v vrednosti \$3.000.000.

Otok Martinique je pod ameriškim nadzorom kot sporna točka. Tam se nahaja okrog sto ameriških bojnih letal, katere je dobila Francija tik pred sklenitvijo premirja z Nemčijo in Italijo. Tja jih je pripeljala francoska ladja Bearn.

Ameriška vlada se pogaja s

AMERIŠKA OKUPACIJA FRANCO-SKIH POSEŠČIN?

Washington zasleduje pogajanja med Francijo in Nemčijo

IZVAJANJE HAVANSKEGA SPO-RAZUMA

Washington, D. C., 26. okt. — Poučeni krogi trdijo, da bo Amerika s kooperacijo ostalih ameriških republik zasedla francoske otoke in poseščine v Karibskem morju, če bo tako akcijo zahtevala obramba zapadne hemisfere.

V Washingtonu pazno zasledujejo pogajanja med Nemčijo, Francijo in Španijo glede pogodbite ekonomske in politične kooperacije. V razgovorih med Hitlerjem, maršalom Petainom in podpredsednikom francoske vlade Lavalom vidijo nove smerice v francoski politiki, ki se nanašajo na francoski kolonialni imperij in bojno mornarico.

Pogoji sporazuma, ki je bil sprejet na konferenci ameriških republik v Havani, Kuba, pred nekaj meseci, določajo skupno akcijo glede zaščite otokov in poseščin ob zapadni hemisferi. Vse-ameriška konferenca se je izrekla proti izmenjavi poseščin in izpremembi suverenitete. Ako se pojavi taka nevarnost, Amerika lahko okupira te poseščine.

Francoske kolonije, katere bo Amerika morda zasedla, če se bo Petainova vlada uklonila pritisku osi, vključujejo med drugim otoka Martinique in Guadeloupe v Karibskem morju. Tam se odpira pot proti Panamskemu prekopu in francoski Gvineji ob celini Južne Amerike.

V bližini obrežja Novofundlandije, kjer so Združene države dobile pomorske in letalske baze, se nahajata francoska otoka Miquelon in St. Pierre.

Otok Martinique je pod ameriškim nadzorom kot sporna točka. Tam se nahaja okrog sto ameriških bojnih letal, katere je dobila Francija tik pred sklenitvijo premirja z Nemčijo in Italijo. Tja jih je pripeljala francoska ladja Bearn.

Ameriška vlada se pogaja s

Domače vesti

Vesti iz Minnesote

Ely, Minn. — Po kratki bolezni je umrla vdova Johana Markun, roj. Vranešič, stara 52 let in doma iz Tribue pri Črnomlju v Beli Krajini. Tu je bila 28 let in v Ameriki zapuščena štiri sinove, dve hčeri, dva brata in sestro. — Poroke: Jos. Novak ml. in Tereza Zeleznikar, Fr. Koščak ml. in Frances Prešeren ter James Bungert (iz Minneapolisa) in Margaret Mavetz. Obilo sreče!

Nov grob v Sheboyganu

Sheboygan, Wis. — Dne 23. okt. je tu umrl Joe Zore, star 56 let in rojen v Trebeljnu na Dolenjskem. V Ameriki je bil trikrat in po zadnjem prihodu je bil tu 27 let. V Ameriki zapuščena brata, v starem kraju pa žena in dva otroka poleg drugih sorodnikov.

Nesreča v La Sallu

La Salle, Ill. — Anton Udovič je 24. oktobra po nesreči stopil v majhno luknjo in si je zlomil kost v stopalu. Zdravi se doma. Prijatelji in znanci mu žele hitrega okrevanja.

Iz Clevelanda

Cleveland. — Dne 25. t. m. je umrl John Lekan, star 70 let in rojen v Starem trgu pri Velikih Laščah. V Ameriki je bil 35 let in tu zapuščena žena, sina in bratranca.

Ameriški magnat ugrabljen v Mehiki

Mexico City, 28. okt. — J. W. Reid, upravitelj ameriške kompanije El Cubo Mining Co. v državi Guanajuati, je bil ugrabljen, ko se je s svojo ženo vozil proti glavnemu mestu te države. Njegovo ženo so ugrabitelji izpustili, za moža pa zahtevajo odkupnino \$20.000. Reid je bil ugrabljen tudi pred dvema letoma po banditih.

Francijo glede vrnitve bojnih letal, toda naletela je na ovire pri komisiji za premirje. Gotovo je to, da bodo Združene države z odobravanjem ameriških republik zasedle francoske otoke in poseščine, če se bo pokazala nevarnost, da lahko pridejo v druge roke.

Novi dekreti francoske vlade

Uporniki aktivni v Afriki

Vichy, Francija, 28. okt. — Novi dekreti, katerih cilj je zmanjšanje števila brezposelnih delavcev, so bili objavljeni v vladnem uradnem glasilu. Ti se nanašajo tudi na raztegneve državne kontrole na industrije.

Eden dekret prepoveduje upoševanje profesionalcev pri postranskih delih in izvrševanje več kot enega poklica. Izjeme veljajo le v nujnih slučajih, ki se tičejo znanosti, umetnosti in literarnih del. Dekret se aplicira na industrije in trgovine in določa registracijo profesionalcev.

Drugi dekret izločuje ženske iz vladnih služb. Izjema velja le za one, katerih moške ne zaslužijo dosti. Skoro vse poročene ženske bodo odpuščene iz vladnih služb.

Minister za kolonije poroča, da so francoski rebeli bombardirali iz zraka Lambarine in Gabon, mesti v srednji Afriki. Bombe so ubile več belopoltev in domačinov. Vodja rebelov je polkovnik de Larminat, ki se je kot generalni guverner francoske srednje Afrike postavil na stran generala Charlesa de Gaulle.

Tu objavljeno poročilo pravi, da so rebeli letalci najprej metali med prebivalce letake s pozivom, naj se podajo. Ker so pozivi ignorirali, so pričele padati bombe na obe mesti.

Kanadski rušilec potopljen v koliziji

140 mornarjev izgubilo življenje

Ottawa, Kanada, 28. okt. — Kanadski rušilec Margaree se je potopil 22. oktobra v koliziji z nekim velikim tovornim parnikom. 140 članikov in mornarjev je izgubilo življenje. Mornarični minister pravi, da se je kolizija pripetila v severnem delu Atlantika. Domneva je, da se je samo 31 mož rešilo. Med onimi, ki so utonili, je bil tudi komandant rušilca Joseph O. Ray iz Ottawe.

Rušilec je plul brez luči, prav tako tovorni parnik, v soglasju z vojnimi regulacijami. Parnik ni bil dosti poškodovan, kar je razvidno iz poročila, da je vzel na svoj krov nekaj mornarjev.

Ta je bila že druga kanadska izguba od zadnjega junija. Kanadski rušilec Fraser se je potopil v omenjenem mesecu v koliziji v sličnih okoliščinah kot Margaree v bližini francoskega obrežja. Nesreča je trajala življenja 45 mož.

Norvežani se upirajo nacijem

Dve osebi ubiti v izgrediv

Stockholm, Švedska, 28. okt. — Tukajšnji list Dagens Nyheter je objavil poročilo iz Oslo, Norveška, da je bilo oklicano delno obsedno stanje v Bergenu, norveškem pristaniščnem mestu, po izbruhu izgrediv proti nacijem in norveški nacistični stranki, katere vodja je major Vidkun Quisling. Slednji je orodje nemških gospodarjev Norveške.

Dve osebi sta bili ubiti in več ranjenih v demonstracijah in izgredivih v Bergenu, kjer je Quislingova stranka sklicala več shodov. Ta je edina legalna stranka na Norveškem. Sovražniki nacij so bili obdolženi sabotaže in več jih je bilo v zadnjih tednih obsojenih v zapor. Dva v Bergenu izhajajoča časopisa sta bila suspendirana.

ANGLEŠKA VLA-DA BO OSTALA V LONDONU

Kampanja v prilog osi-šču v Franciji

OBRAMBA FRANCO-SKIH KOLONIJ

London, 28. okt. — Clement R. Attlee, laborit in član vojnega kabineta, je večeraj zagotovil ljudstvo, da bo vlada ostala v Londonu, čeprav je glavno mesto Anglije tarča neprestanih nemških napadov iz zraka. "Mi ne bomo pobegnili iz Londona," je rekel Attlee v svojem govoru.

Attlee je pohvalil junaško vzdržanje prebivalcev v Londonu in drugih angleških mestih, na katere Nemci mečejo bombe. Promet ni bil paraliziran kljub nemškimi napadom.

Attleejevi pohvali se je pridružil poštni minister W. S. Morrison. On je odgovarjal onim, ki kritizirajo nered v poštini, telefonskih in telegrafskih komunikacijah. Apellral je na kritike za simpatično razumevanje situacije. "Glavni vzroki nereda so zunaj naše kontrole," je dejal. "Telefonski in telegrafski sistem je prav tako podvržen napadom kot druge javne naprave."

London in druga angleška mesta, med temi Liverpool, so bila sinoči in danes ponovno bombardirana. Nemci so smetali na stolice bomb. Letalski minister je naznanil, da so angleški letalci tudi napadli nemška mesta in industrijska središča. Bombe, katere so vrgli na Berlin, Hamburg in druga nemška mesta, so povzročile ogromno škodo.

Vichy, Francija, 28. okt. — Petain-Lavalova vlada je začela veliko kampanjo, da pridobi francosko ljudstvo za zvezo z Nemčijo in Italijo. V tej naglašala, da je odločitev že padla in sleherni Francoz jo mora sprejeti. Uradno naznanilo pravi, da bo predsednik vlade Laval danes po radiu informiral ljudstvo o rezultatu pogajanja s Hitlerjem. Naznanilo tudi naglašalo, da Francija ni bila ponižana kot posledica pogajanj.

London, 28. okt. — General Charles de Gaulle, vodja vseh svobodnih Francozov, je sinoči naznanil ustanovitev francoskega vladnega sveta za obrambo francoskih kolonij. Ta svet bo funkcioniral kot "vojni kabinet."

General je govoril po radiu v Leopoldvillu, belgijski Kongo v Afriki.

Hull svari Berlin in Rim

Amerika bo pomagala žrtvam agresije

Washington, D. C., 28. okt. — Državni tajnik Cordell Hull je posvaril osi. čete Rim-Berlin-Tokio, da Amerika ne bo dopustila izpremembe statusa kolonialnih poseščin podjarmljenih in zavojevanih demokracij. Dalje je rekel, da bo Amerika še nadalje podpirala narode, ki se upirajo agresorjem.

Hull je govoril po radiu. Nekaj ur prej je povedal, da je predsednik Roosevelt nazval poslanice Petainovi vladi v Vichyju glede francoskih poseščin ob zapadni hemisferi. Državni tajnik je naglasil, da Amerika ne bo sklepala kompromisov z diktatorji in da bo storila vse za njih poraz v vojni. O diktatorjih Nemčije, Italije in Japonske je dejal, da hočejo postati gospodarji s pomočjo svoje oborožene sile. Njih akcije so dokaz, da odklanjajo priznana načela mirnih in normalnih mednarodnih odnošajev.

Prijubljen sin.

PROSVETA

THE ENLIGHTENMENT

GLASLO IN LESTNINA SLOVENSKIH NARODNIH

PODPORNIH JEDNOTE

Organ of and published by Slovene National Benefit Society

Narodna na Zdravje, drave (even Chicago) in Kanada \$6.00 na leto, \$2.00 na pol leta, \$1.50 na četrt leta; na Chicago in Ohio \$7.50 na leto, \$2.50 na pol leta; na inozemstvu \$9.00.

Subscription rates for the United States (except Chicago) and Canada \$6.00 per year, Chicago and Ohio \$7.50 per year, foreign countries \$9.00 per year.

Come along to the Prosveta! — Količina dopisa in naročilnih listov ne sme presegati. Rokopisi literarne vsebine (dravice, poezije, drame, pesmi itd.) se vrnejo pošiljatelju in v skladu, če je priložil poštne znamke.

Advertising rates on agreement. — Manuscripts of communications and unsolicited articles will not be returned. Other manuscripts, such as stories, plays, poems, etc., will be returned to sender only when accompanied by self-addressed and stamped envelope.

Naslov na vas, kar ima stik s Prosveto

PROSVETA

2827-28 So. Lawrence Ave., Chicago, Illinois

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

Datum v objavi na primer (October 21, 1940), poleg vsega imena na naslovu pomeni, da vam je s tem datumom poštne znamke. Ponovite jo priložiti, da se vam list ne ustavi.

Nezavedni zavedni delavci

Star čitatelj Prosvete nam piše, da se ne strinja z nami glede obrambe demokracije, kakršna je v praksi.

Njegovo mnenje je, da delavci, kolikor jih on pozna, so za demokracijo, ampak za takšno demokracijo, ki bo naklonjena delavcem. On ne verjame na primer angleški demokraciji, katera je mirno gledala, ko so diktatorski razbojniki osvajali Mandžurijo in Abesinijo in ko so zadavili demokratično špansko republiko, danes pa, ko gre Angliji za kožo, kliče Ameriko na pomoč; on ne verjame niti ameriški demokraciji, katera je z embargom odrekla pomoč demokratični španski republiko, danes pa kliče delavce in kapitaliste na obrambo Amerike.

Takšno je mnenje našega starega čitatelja, ki je drugače pošten in zaveden delavec. Njegovi pomisleki so le deloma pravilni in izvirajo — kakor pri mnogih drugih — iz pomanjkljivih informacij in nejasnosti pojmov.

Demokracija, ne na Angleškem in nikjer drugje, ni kriva ugrajenja Mandžurije, Abesinije, Avstrije in Čehoslovakije, niti zadavljenja španske demokracije, temveč je tega kriva reakcija, ki je bila takrat na krmlu v Angliji. Izraziti predstavniki angleške demokracije je delavska stranka, toda ta je bila v parlamentu v manjšini in ni mogla storiti ničesar, dasi je ves čas zahtevala, naj se Anglija postavi v obrambo španske demokracije.

Ameriška demokracija tudi ni kriva embarga za špansko republiko; krivi so ameriški burbonski elementi, v glavnem katoliški element, ki so terorizirali kongres toliko časa, da so uspeli. Isti burbonski elementi danes terorizirajo a propagando laži in ustrahovanja, da pridobijo kongres za "apizment", za sodelovanje s Hitlerjem, ampak do danes še niso uspeli — ker je sentiment ameriškega ljudstva za obrambo demokracije premočan.

Zavedni delavci bi morali vedeti, da zlorabljanje demokracije po kapitalistih in reakcionarjih sploh izvira iz dejstva, ker se večina delavcev in farmarjev — in ta večina predstavlja demokracijo — še ne zaveda dolžnosti, ki jih terjata demokracija od večine, da bo močna in efektivna. Večina hoče le pravice, dolžnosti se pa ogiblje — in ko je vsled tega prevrjena, zapostavljena in izkoriščana — dolži demokracijo, namesto da bi dolžila svojo zanikrnost in ignoranco. Zavedni delavci, ki tega ne spoznajo, so v resnici še vedno nezavedni!

Demokracija ni neka skrinja zaveze v oblikih, kar je le pesem. Demokracija ni privilegij, kajti vsak privilegij je krivica. Demokracija se ne more nikomur diktirati, ker vsaka diktatura je tiranstvo. Demokracija je samo način življenja ljudi, ki med seboj kooperirajo v znamenju razuma! In ta pametna kooperacija mora biti prva dolžnost vseh demokratičnih ljudi, ki hočejo, da bo njihova demokracija močna, koristna, efektivna in nepremagljiva! Demokracija je v ljudeh, ki so zreli za demokracijo!

Ameriška demokracija ima v sebi pogoje za dozoritev ameriških ljudi, delavcev in farmarjev — in zaradi teh pogojev je vredna vsake obrambe kljub dejstvu, da je v tej demokraciji danes še vključeno ekonomsko izkoriščanje.

Zakaj to pravimo? Zato, ker vemo — ni treba nobene spekulativne vere — da se privatno ekonomsko izkoriščanje milijonkrat lažje prenaša kakor pa totalitarno državno ekonomsko izkoriščanje. Zavedni delavci, ki še ne vedo tega, so še zmirom nezavedni! Demokracija, ki se trpi privatni kapitalizem, daje obenem delavcem pogoje, da se lahko svobodno organizirajo, svobodno izražajo in svobodno delujejo za odpravo tega izkoriščanja, do čim totalitarizem povsod uničuje te pogoje in izpreminja delavce v mizerne sužnje diktatorja.

To je tista razlika, katero bi morali vsi zavedni delavci spoznati! Angleški delavci so to spoznali, zato danes branijo Anglijo. Oni ne branijo angleškega imperija in kapitalizma, pač pa POGOJE, da bodo lahko nekoga dne pretvorili Anglijo in ves svet v demokratično socialistično družbo. Ta naloga čaka tudi nas v Ameriki.

Moja streha je slaba in rad bi jo prenovil, (Dalje v zadnji koloni.)

Glasovi iz naselbin

Iz Detroita

Detroit. — Naše društvo 121 SNPJ je imelo 28. septembra veselico. Imeli smo mnogo gostov. Izgleda, da je naša okolica malo bolj oživila na društvenem polju. Samo prostori nam več ne odgovarjajo za velike priredbe. Na naši seji smo dali nalogo našim zastopnikom pri detroitški federaciji SNPJ, naj gledajo na to, da se kupi prostor za letoviše, tako da bomo lahko v vročih dnevih ali na svoje. S tem bomo tudi lažje obdržali mladino. Ako tega ne napravimo, bodo šli sigurno k drugim ljudem.

Zelim tudi opozoriti vsa društva, vse člane in druge rojake v Detroitu in okolici, da bomo imeli na volilni dan amendment št. 3. Ta amendment se tiče mestne transportacije in ga hoče ljudstvu vsiliti Ford Motor Co. S tem amendmentom hočejo zabraniti, da bi poulične ne vožile v Dearborn, kjer ima Ford svoje tovarne in je sploh on gospodar mesta. Ta amendment bi dal transportacijski "franchise" ali dovoljenje Michigan Eastern Bus Co., torej privatni družbi. Tako bi morali Fordovi delavci in tudi drugi, ki živijo izven Dearborna, plačati dvojno transportacijo.

Pozivam torej vse volilce, da glasujete proti temu zloglasnemu amendmentu. Mi skušamo kar največ mogoče, da postane vsa transportacija ljudska last. Agitirajte tudi med drugimi volilci za poraz tega Fordovega amendmenta.

Joseph Mihelich, 121.

Vsakega nekaj

Sharon, Pa. — Zopet se malo oglašim v našem priljubljenem listu Prosveti. Kar se dela tiče, je še vedno slabo. Nekateri rojaki so še vedno brez dela, drugi so ga dobili v jeclarnah, nekateri pa delajo na državni cesti. Seveda, ti bodo sedaj dokončali vsled zime, potem pa bodo morali doma pri peči sedeti in čakati do pomladi. Toda vprašanje je, če bodo zopet dobili delo.

Tak je današnji sistem. Kdo je tega kriv? Delavec sam, ker verjame blufarjem. Po mojem mnenju ne bodo dolgo, ker delavec se bo prej uprl tej gnibli. Vsak delavec naj sam presodi.

Dne 22. septembra smo zasedli avto Jože Garm, Albin Cvelbar in podpisana in smo se odpeljali v Bessemer na federacijsko sejo. Udeležba je bila še dosti dobra. Na seji smo razpravljali o ohijskem dnevu SNPJ za prihodnje leto in sklenili, naj se vrši v Girardu. Citala sem v Prosveti potem, da so tudi na skupni federacijski seji v Barbertonu sklenili, da se vrši v Girardu. Po mojem mnenju je to tudi pravilno. Prvič, ker je ta naselbina najbolj v sredini, drugič pa, ker je tam lep prostor za piknik in parkanje avtov.

Upam, da bodo Girardčani delali kar največ mogoče, da bo tudi vsem ustreženo. Ampak je tudi naša dolžnost, da jim tudi mi priskočimo na pomoč, ker vemo, da bo veliko dela. Pri taki stvari ne sme biti nasprotstva.

Dne 28. septembra je imelo naše društvo Keystone SNPJ veselico. Bila je zelo lepa udeležba. Prišlo so od blizu in daleč.

Torej vam vsem lepa hvala za poset.

Dne 19. oktobra se je naš mladinski krožek št. 21 SNPJ, po številu 25, udeležil maskeradne zabave mladinskega krožka v Girardu. Imeli smo se zelo fajn. Naš krožek se lepo zahvaljuje girardskemu krožku št. 7 za povabilo in postrežbo.

Dne 9. novembra bo pa naš mladinski krožek priredil veselico v Slovenskem domu. Torej ste prošeni, da se udeležite, vsi tukajšnji rojaki in tudi iz bližnjih naselbin. Mogoče se udeležijo tudi iz Clevelanda in Barbertona. Igral bo Persinov orkester iz Warrena, O. Naš krožek se že tudi vežba v igri za božični večer. Igra bo slovenska. Več o tem bom še pisala.

Dne 16. oktobra so nas presenetili mrs. in mr. John Rupert, mrs. Rozi Grebenc in Angi Grebenc iz Clevelanda in Barbertona ter mr. in mrs. Seme iz Elyja, Minn. Zanimivo svidenje! Drug drugega niso poznali. Tudi jaz se jih ne spominjam iz starega kraja, spominjajo pa se jih moji starši, kajti bili so sošolci z Lojzko Seme, prej Šimpel, po domače Kovačeva iz St. Jurja, nekdanj županova hči. Njen mož je pa doma iz Spodnje Slivnice; Cvirgerjev, župnija Kopaj. Od tam je tudi naš glavni tajnik Fred Vider. Z mojimi starši se že niso videli 28 let. Veliko so si imeli povedati. Zal, da je bilo premalo časa. Torej Lojzka, kadar te še kdaj nanese pot semkaj, glej, da se ustaviš za par dni, ne samo za par ur, da se kaj več pogovorimo. Torej vama hvala za obisk in bodita zdrava!

Vedno čitam o vojni, kako razbojniki razbijajo v starem kraju in osvajajo male države. Kakor se vidi, bosta Hitler in Mussolini kmalu pobesala vso Evropo. Sedaj bodo na vrsti Jugoslavija, Grčija in vse ostale države. Potem bo na vrsti Stalina Rusija. Kaj bodo pa tedaj rekli tukajšnji stalinovci, ki se tako ogrevajo za Stalina in Hitlerja? Jaz pa pravim tako: Prišla bo zima, zima bela, vrh gore sedela, pa tako dela, da Hitlerja ne vzela. On nič ne dela, on se nič ne uči, čakaj, čakaj Hitler! In vsi petokolonci z njim! — Pozdrav vsem čitateljem Prosvete.

Frances Novak, 755.

Smrt brata

Cleveland. — Od kar sem ostala brez moža, sem se dosti prevozila po vsem Illinoisu in drugih državah. Vendar, kadar pridem nazaj v Cleveland, se mi srce zameje radostno. Saj tukaj imam nebroj prijateljev in znancev in moje drage sorodnike ter dva sinova.

Toda zadnja pot mi je zasekala globoko rano v srce. Na 5. oktobra sem dobila žalostno vest, naj pridem hitro, ker brat umira. Takoj sem se odpravila na pot in se ves čas bala, da ga mogoče več ne dobim pri življenju. K' njemu sem dospela v nedeljo zjutraj in komaj me je spoznal. V torek zvečer je bil nezavesten in ob 2:15 v sredo zjutraj je za vedno zatihnil oči. Joe Rapotec je mrtev.

Bil je priden delavec. Triin-

dvajset let je delal kot foreman pri Cleveland Steel Barrel Co. Tam dela tudi dosti Slovencev. Pri odprtem grobu mu je mr. Finny, gospodar tovarne, govoril lepe besede v slovo. Pokopan je bil 12. oktobra civilno ob veliki udeležbi pod oskrbo Josepha Zelta na pokopališču Highland Park.

Pokojni zapušča osemletnega sina, sestro tukaj in štiri v stari domovini ter več sorodnikov. Prisrčna hvala vsem. Ti moj dragi edini brat pa počivaj mirno od trdega dela. Zelena odeja naj ti krasi tvoj grob. Moje srce je polno tuge in moje oči polne solza ob dveh grobovih. Tam blizu počiva tudi moj nepoznani mož. Toda narava je neizprosnost: vse, kar se rodi, mora umreti.

Frances Penko.

Glas z Blaina

Blaine, O. — Zunaj dežuje in obenem sneži, ko pišem ta dopis, kljub prezgodnjemu mrazu pa moje vrtnice cvetijo. Žalostno je, ker jih bo mraz pomoril. Vse druge cvetlice so že pogesile svoje ovelene cvete in po vrtovih izgleda vse pomorjeno.

Dnevi so krajši in noči daljše. Tako imamo več časa za čitanje in tudi veselice so na vrsti tukaj in tam, da človek res ne ve, kam bi šel. Predvsem se naj lepo zaahvalim vsem obiskovalcem, ki so posetili našo vinsko trgovatv v soboto, 12. oktobra. Bili so gostje iz Bartona, Maynarda in od drugod. Mrs. in mr. Milavec sta bila zelo pridna v trganju. Enako nas na vsaki prireditvi obiščejo br. Kolenc in soproga iz Windsor Heights, W. Va., ter Victor Hribar — ženo od istotam. Tudi iz Elm Grova, W. Va., so bili pridni trgovci. Tudi Franku Kosenu z družino, Peternelu in več drugim, katerih imena se ne spominjam, gre hvala, prav tako Cernetovim iz Bannocka in Franku Grumu z družino. On se je nekoliko preveč zoperstavljal plačanju kazni in smo ga morali parkrat poslati v "špekhamro". Seveda je mr. Grum rekel, da ne bo tam samoval; ako mu ne damo mladega dekleta, naj še njega izpustimo in bo plačal globo.

Posetili so nas tudi iz Bridgeporta, Lansinga in več drugih naselbin. In tako smo vse potrgali: grozdje, banane, hruške in bili smo vsi veseli, plesali in se zabavali pozno v noč, ali bolje rečeno skoro do jutra. Namesto petelinov sta ob petih zjutraj pred našim domom zapela naš blagajnik Martin Laportnik in Paul Hlovar lepo pesem "Ko so fantje proti vasi šli." Seveda je pesem vejala mojemu možu, ker se radi boleznijo ni mogel udeležiti veselice. Torej še enkrat hvala vsem, ki so nam pripomogli do uspeha, tako tudi vsem domačim, ki so delali vso noč. Pilo, prepevalo in plesalo je vse. Br. Jože Sney me je enkrat opozoril: "Paula, le počasi pleši! Kar ti ne veš, kje si bila pred par meseci? Bo vse popokalo." Odgovorila sem mu, da je vinska trgovatv samo enkrat in veselimo se skupaj.

Citala sem Jankovičev dopis iz Clevelanda. Zdi se mi, da se je malo preveč razhudil nad Barbičevim. Citam vse dopise, njegove in Barbičeve. Rečem toliko, da bi bilo lepše, ako bi se ne prepirali v javnosti. Poznam oboja in vem, da delujeta za dobrobit jednote in društva. Smo različni ljudje. Enkrat se mogoče malo preveč podreza v gnezdo, drugič premalo. Ljudje smo različni, nekateri vselega značaja, čeprav mleko

pijejo, drugi pa se niti ne oglašajo, če nimajo — "Zegname vode". Jaz rečem le toliko, da pijača je bila in bo in če se uživa zmerno, ne škoduje, pa naj bo mleko ali kaj drugega. Nekoč se je moj brat napil mrzlega mleka, ko je šel z dela, in bil je bolan.

Poznam mr. Petrovicha, Medveška, Jankoviča, Barbiča in druge izobražene može in vem, da imate vsi jednoto pri srcu. Ali stvar je taka, da vsi nismo bili in ne bomo enakega mišljenja. Ker pa smo še v svobodni deželi, lahko pismo svoje mnenje. Torej pustimo prerekanje na stran. Vi v Clevelandu ne zamerite drug drugemu, če se malo pokregate, ali kot Barbič pravi, a svedrom povrtate.

Torej je bolje, da si roke pedaste in kdor želi uživati zegnano vodo, naj jo uživa, komur pa ugaša samo mleko, je pa tudi dobro. Gotovo pa je to, da na prireditvah mleka ne bomo pili, vsaj to ne bo naša glavna pijača, kot pravi naš "večni popotnik". Če bi bili na primer imeli na naši trgovatvi le mleko, bi se danes ne mogla vam zahvaliti za lep uspeh, ker se si naša blagajna najbrže veliko ne opomogla z mlekom. Poleg tega pa moramo tudi plačati dovoljenje za veselice.

V dosti slučajih bi pa svetovala, da bi mleko pili, ker ravno vsled mešane pijače je dosti avtinih nesreč in tudi družinskih prepribov bi bilo manj, če bi zmerno pili. Torej bodimo vsi zmerni in pijači in v pisavi v pustimo sovražstvo za plotom. Vem, da so vsi dopisovalci naprednega mišljenja in upam, da mi oprostite. Vsakdo naj zmerno pije, kar mu bolj ugaša. Jaz imam na primer rajši vse drugo kot mleko, toda jih je veliko, ki bi živeli samo od mleka.

Upam, da nisem preveč podrezala v srčeno gnezdo ne tu ne tam. Ljubim namreč malo šale, kot tudi drugi čitatelji. Farmarji bodo morali vzeti živino s pašnikov in jo krmiti doma, da bodo mesta z mlekom zalagali. Drugi farmarji iz New Yorka, Ohio, Michigana, Penne in Californije pa skrbre, da nas založe z dobro belo in rdečo kapljico in mirna Bosna. Pri dobri kapljici si tudi nasprotniki roke podajajo in enako se prijatelja znebiš. Torej vsem človek ne more ustreči.

Zelim poslati srčne pozdrave

moji prijateljici Margareti Rolich v Pittsburghu, ki se nahaja v bolnišnici. Zelim ji hitrega okrevanja. Enako pozdrav vsem čitateljem Prosvete.

Paula Glogovšek, 333.

Barbičeve iskre

Cleveland. — Ker je pisal fant iz metropole, zakaj urednik priobčite moje dopise, hočem pojasniti v kratkih besedah. To vprašanje je bilo na površju že lansko leto in pojasnjeno od urednika samega. Le škoda, ker nekateri ljudje, ki se spuščajo v javnost, menda ne razumejo, kar čitajo. Torej tukaj je znak, da ne kršim določb v mojih poročilih.

Če se nekateri ljudje ne strinjajo z mojimi dopisi, je drugo vprašanje, kar mi pa ne zabranjuje pravice do dopisovanja, a kljub temu poročajo, kar je celo proti mnenju uredništva.

Gede špikanja. Mene je neki urednik špikal v več izdajah lista. Ali se je kdo jokal zame? Nihe. Branil sem se sam in sicer tako, da zdaj sam joka in ima še prijatelje, ki se jokajo z njim vred. Če hoče biti kritik, mora trenirati možgane, da ti bodo delovali! Tudi se ne smeš bati nasprotnikov.

Poznam možaka, ki vedno sitnari radi dopisov kot so moji. On pa pride v javne prostore in opleta vse, kar njemu ne kima. Ali čitatelji mislite, da je to prav, če te kdo na shodu oskrbe z žaljivo opazko, potem pa bi se ne smel zagovarjati v listu? In kako je to, če ga človek polomi, potem se pa joka v listih? Zakaj tak možak ne spi doma, namesto da se podaja v javnost? Saj še pesem svari onega, "zakaj se neš Savec v nevarnost podaja, ker plavat ne zna." Ali naj zato nihče ne plava, če on plavat ne zna?

Naš urednik zasluži svojo plačo za to, ker se ga vedno draži, kaj sme in kaj ne sme priobčati, ne da bi napisal en sam članek. Ko ga je naš metropolski (Dalje na 3. strani.)

Ob tednu

Anton Garden

Zgrešena kritika

Delavci, sploh vsi poštini in resnicoljubni ljudje, upravičeno kritiziramo žolto kapitalistično časopisje, katerega specialiteta je zaviranje čitateljev v prilog obstoječemu sistemu, glede kako je krivljen za veliko večino ljudi, in v prilog privilegiranih denarnih kastam. Posebno notorična v zavijanju potvarjanju dejstev je Chicago Tribune, ki je znano širom dežele. Iz belega naredi črna iz črnega belo, če tako zahtevajo gospodarji in politični interesi privilegirane kaste, kate zastopa ta list.

Zal mi je in tudi težko, da moram v to kategorijo reportaže in editorialstvo postaviti uvodnik Prosvete od zadnjega peti. Molek običajno piše dobre članke in so vred da jih človek prečita; mogoče se z vsem strinja, kar piše — kakor se marsikdo tudi menoj ne — toda v njih običajno vedno d jekleno zrno, ki oplodi možgane. Pošteno je pa polomil — navajen sem odprave govora, predvsem pa, da je Roosevelt prikazati taki luči kakor ga prikazujejo burbonski publikani z wallstreetskimi Willkijem na lu. Obratno je resnica. Po moji sodbi je pravil zelo inteligenten govor; tako se je razilo napram meni tudi več poslušalcev. Kdo je še celo rekel, da se je McDowell raz v zelo dobrega govornika.

Jedro njegovega govora je bilo propadanje kapitalizma in potrebe demokratičnega kotizma ali socializacije. Poudarjal je, da sedanja človeška družba vsled lastnih godarskih in socialnih sil sicer razvija v kotizem, toda danes je glavno vprašanje p nani, kakšna naj bo ta kolektivizacija: demokratična ali totalitarska, ker slednja pomenovo suženjsko državo. Ko sem ga poslušal sem si fakično mislil, da bo ta govor odob val tudi br. Molek, ker je bil usmerjen č po njegovi "liniji". Ampak kako se člo včasih nedolžno moti!

Art se je Roosevelt le toliko dotaknil, je ugotovil tisto dejstvo kot ga je Prosveta večkrat ugotovila, bodisi v editorialih in d gače. Rekel je namreč, da Roosevelt ni ničesar v programu demokratske ali repukanske stranke, niti ne v svojih kampanj govori iz leta 1932, kar bi lahko por za izvelenje dežele iz katastrofalne krize, je prišel na krmljo v marcu 1933. Vsled t je bil prisiljen zateči se k minimalnemu gramu socialistične stranke, ki je bila in je vedno edina stranka, majhna kakor je, s ta programom, kakršnega zahtevajo interesi meriškega ljudstva.

To je vse, kar je dejal o Rooseveltu, de kratih in republikancih. Ko sem ga poslušal sem se spomnil, da je enako izjavil pred leti v isti dvorani na prireditvi istega ki tudi Etbin Kristan, ko je naglašal, da soci stično delo ni bilo in ne more biti zaman. kolikor se spominjam, je Molek tisti Kri nov govor v Prosveti zelo pohvalil.

Zakaj torej tako različna sodba o dveh cialistih po tretjem socialistu, ki sta imela jedru zelo podobna govora? Mar je vzro času borih dveh let? Ali mogoče v tem, d sedaj, ko smo tik pred volitvami, indirek čim več naših naprednih volilcev odvrne socialistične stranke? Če je slednje resni zakaj ne raje odprto agitirati za Roosev ne glede kaj je sklep konvencije glede ti tičnih smernic Prosvete? To bi se mi v bolj pošteno.

Zelo subjektiven ali oseben je tudi pred nji odstavek omenjenega uvodnika, ki dela liko večjo krivico "Thomasovim socialist kot jo pa "Thomasovi socialisti" delajo Ro veltu. Jaz vsaj še do danes nisem čital v beni strankini publikaciji, niti slišal noben socialističnega govornika, da je to, kar p sedaj Roosevelt — fašizem. Najmanj bi takega trdil Thomas. Resnica pa je, da "masovni socialisti" pravijo, da konskripija made, posebno pa trajna, kar je namen s sorjev, in militariziranje dežele v sedaj štadiju kapitalističnega razvoja — yes 1940-19 — ne vodi drugam kot v fašizem totalitarizem. Prav tako tudi pravijo, da (Dalje na 3. strani)

Pred dvajsetimi leti

(Iz Prosvete, 29. oktobra 1920)

Domače vesti. V Cle Elumu, Wash., je gašenju ognja zgorel rojak Blaž Ceferin.

Delavske vesti. Rudarska stavka v Ant je bila končana s kompromisom.

Iz inozemstva. V Italiji se pojavlja kot revolucija nacionalistov.

Sovjetska Rusija. Sovjeti so v Odesi us lili 76 protisovjetskih zarotnikov.

(Dalje iz prve kolone.)

medtem pa preti moji strehi požar od z kaj bom storil? Ali bom pustil, naj mi str zgori, nakar bom poginil na dežju in mrazu bom branil to streho, katera mi lahko va življenje, dokler ne zgradim nove hiše?

Slika kaže reševalce na delu v Londonu.

Novice z starega kraja

Slovenije

POBORNOSTI O GROZNEM ZBOJNISTVU V HALOZAH

Ptuj, 12. avgusta. — Poročali smo, da so neznani roparji na noči od sobote na nedeljo trgova Delbeljaka v Medenju v Halozah. Kraj je 18 km oddaljen od Ptuja. Takoj po roparjev so prišli v Delbeljaka hišo sorodniki in bližnji sosedje ter našli na postelji tridesetletno Julijano Delbeljako, ob njej pa je klečal šestletni sinček Stanko, ki je bil v desno stegno. Julijani pravi, da je ležala trimesečno noseča. Poleg njih je bila tudi trgovska pomočnica Marija Emeršičeva, ki je ostala v hiši nepoškodovana.

Gdt. Emeršičeva takole pripoveduje o groznem dogodku: "Ko je bila na glasu dovedena žene, je v soboto zvečer prišla obredna tla nekega od 23. ure, potem pa je odšla k otrokom. Ko smo bili v najljepšem spanju, so naenkrat začeli padati skozi okna streljati s tako hitrostjo in močjo, da je bila vsa spalnica, ki se nahaja v pritličju, v dimu. Vem, kako sem prišla iz postelje in kako sem se skrivala pod mizo. Kmalu so vdrl v sobo in namazani možje, svetili s svetilkami baterijami po sobi, da me je stisnil v kot in začel naj mu povem, kje je denar. Ker tega nisem mogel povedati, me je izpustil in ostalimi, ki jih je bilo kar šest, iskati po sobi. Medtem ko se jaz izmuznila iz sobe, skodela, odklenila zadnja vrata in skočila na prosto. Za menoj je prišel eden izmed roparjev in me zagrabil za spak. Vendar sem se mu izpustila in zbežala pred njim proti Delbeljakovi stari, ki je imela kakih 150 metrov. Roparji so začeli streljati za mano, a me ni zadel. Pač pa so vidni strelj v leseni steni Delbeljakovi stari."

Takole pa je izpovedal Debeljakov brat Mirko: "Ko je moj brat v njegovi hiši, da ne bo več sama. Dostikrat smo spali v njeni hiši. Pri sebi smo imeli veliko puško, a se ni ničesar ni zgodilo. Ugodnega večerja smo bili na domu precej dolgo. Okoli polnoči pa začujemo klanje iz puške in močan odboj repitne puške. Z bratom smo poklonili, vzameva puško in pogledat, kaj se je zgodilo. Ko sva prišla v bližino travate, so skočili proti nama namazani roparji in začeli streljati. Srečno sva ušla in se skrili. Nato pa začela tudi midva streljati na roparje, ki jih pa zaradi teme nisva dobro razločila. Medtem je pribežala k nam Marija Emeršičeva, do smrti grozno ranjena, da ni mogla niti govoriti. Kmalu sva videla, da so roparji — bilo jih je kakih deset — odhajali. Skrivali sva šla v podzemlje in slišala nekatere besede. Roparji so slišali, kako je eden od roparjev povedal: "Ti si kriv! — in mu je drug odgovoril: — Ti si isto kriv..."

Govorili so neko hrvaško cičkanje narečje in ostudno psovanje. Pritekli so sosedje, vsi oboroženi, in skupaj smo odšli v hišo. Stakinja Julijana je ležala na postelji in še nekajkrat vzdihljaj, nato je umrla. Na prsih je bila precej huda rana. Poleg nje je ležal sinček in jo mlo klical. Roparji so prestrašeni in nepoškodovani, da bi bili razboj-

niki gotovo linčali, če bi jih dobili. Nekdo je pred napadom srečal skupino oboroženih mož, ki so ga naglasi s psovskami. Na kraj dogodka so prišli domači orožniki ter policija iz Maribora in Varaždina. S skupnimi močmi iščejo sledove za razbojniško tolpo in so ji, kakor vse kaže, tudi že na sledu. Ker je zločin dovolj zagoneten, morajo ravnati z vso previdnostjo.

Rečeno je bilo, da so roparji najprej vdrl v zidnico posestnika Franca Pihlerja in tam popili velike količine šmarnice. Vendar sumijo, da je ta vlom le fingiran, ker Pihler zatrjuje, da ni imel v zidnici nič pijače. Pretresljiv je pogled na demofirano hišo. Roletje so vse prebrite, a ne pri ključavnicah, marveč kar na sredini. V vratih, skozi katera so prišli razbojniki v hišo, je odvita ključa, les na vratih je nalomljen, ključavnica pa je nepoškodovana. Več strelj je bilo oddanih v gostilniške prostore. Najbolj žalostno sliko nudi spalnica. Tu so krogle prebile les na posteljah, omaro, vrata, tako da je videti, kakor bi bili streljali od dveh strani, in so morda celo ranili drug drugega.

Nad vse zagonetno je tudi dejstvo, da so že ustreleno Julijano udarili s kamnom po tilniku, kakor da bi bil njihov namen v glavnem njena smrt. Domači mislijo, da je pokojnica katerega spoznala in jo je zato ubil, dasi jo je menda že prva krogla zadela v srce. Razbojniki so po izjavi domačih bili oboroženi s krampji in motikami, puškami in samokresi in niti eden ni svojega orožja pozabil na kraju zločina. Vsekakor so se zbrale prave bestije.

Preiskava je ugotovila, da je bilo streljano le iz dveh pušk in dveh samokresov. Pri hiši so imeli tudi tri pse, od katerih sta dva pobegnila, le eden je žalostno lajal in evillil. V nedeljo so prepeljali pokojnico k obdukciji v Sv. Barbaro v Halozah, kjer so ugotovili, da jo je zadel le en strel; ostre rane pa so povzročile šibke. Na prošnjo domačih so pokojnico prepeljali nazaj na dom, kjer leži še danes ves dan na mrtvaškem odru. Ob njej jo čerjo: mož, ki je ponotič prihitel na dopust in je ves obupan, da je 12 letna hčerka Martinka, ki se je mudila na počitnicah pri teti v Zagrebu, pokojničina mati ga. Podhastnikova iz Gradišča, pet Julijaninih sester in mnogo haloških žen, ki jim je bila pokojnica velika dobrotnica.

OBUPANCI V GOZDOVIH OKROG LETALIŠČA

Polje, 13. avgusta. — Citateljem smo morali v zadnjih tednih pogostokrat poročati o samomornih, ki so letos zlasti v avgustu res kar na dnevnem redu. Sodili smo, da bo te nesrečne seje skoraj kraj pa smo se v svoji sodbi malo preuranili. Prejeli smo poročilo, da je bilo v tako imenovanem Zgurečkovem gozdu danes najdeno moško truplo. Kdo ve, morda imajo obupanci še v zadnjih trenutkih, ko stojijo takorekoč že pred pragom v večnost, še tako velik čut za krajevne lepote, da si jih je tako mnogo iz-

bralo lepe gozdove okoli letališča za svojo zadnjo postajo.

France Malnar, železniški delavec, je bil že delj časa hudo bolan na želodcu. Iskal je pomoči v bolnici, pa so ga po preiskavi vrnili domov, kjer se mu zdravje ni nič izboljšalo. Ni dvoma, da so zdravniki spoznali, da zanj ni pomoči. Ker je bil res zelo težko bolan, da tudi lahkega dela ne bi mogel opravljati, je dobil bolniški dopust. Ves čas dopusta, ki ga je preživljal doma v Šmartnem ob Savi, je bil zelo potrjen; prav nobenega veselja do življenja ni več kazal. Včeraj okrog pol desetih je odšel z doma. Ženi je dejal, da gre v gozd pogledat za štori, ki jih je imel namen izkopati, da bo pozimi kaj kurjave pri hiši. Ali je bil to samo njegov izgovor, ali pa je dobri mož mislil res še v zadnjih urah na blagor svoje družinice — ne vemo. Skratka, odšel je in se ni več vrnil.

Pozno popoldne je žena poslala hčerko in sinčka po vaških gostilnah gledat, če se je očka morda kod zamudil. Tudi v Ljubljano je k poročeni hčerki poslala otroka poizvedet, če je bil oče pri njej. Toda očetca niso našli nikjer. Dasi so se otroci in žena napotili v gozd in so med potjo spraševali vojake in delavce, če so včeraj popoldne videli takega in takega moža. In res je neki delavec včeraj videl možkega, ki se je potikal po gozdu. Iz opisa je žena spoznala, da je to bil njen mož. Zdaj so začeli temeljito preiskavati gozd in so našli na trupu v Zgurečkovem gozdu. Nesrečna žena se je zgrudila ob njem in otroci so bridko zajokali. Pri pokojniku so našli steklenico, napolnjeno do polovice z li- zolom — kar je manjkalo v njej; je nesrečen popil. O strašni najdbi so obvestili orožniško postajo na Večah. Po komisijskem ogledu so truplo prepeljali v pokopališko kapelico pri Devici Mariji v Polju. Očeta petih otrok, rojenega leta 1888 v Ljubljani, bodo pokopali v sredo popoldne ob 18. uri. Vsa okolica, zlasti pa tovariši železničarji, ki so imeli doberga in mirnega moža prav radi, sočustvujejo z nesrečno ženo in otroki.

Ameriške baze

v Novifundlandiji

Prostori za oporišča na Bermudi izbrani

Harbor Grace, Novafundlandija, 26. okt. — Mortierski zaliv pri Burinu na južnem obrežju Novofundlandije je bil določen za zgraditev ameriške pomorske baze. Zaliv obkroža celina na treh straneh. Prej je bilo že naznanjeno, da bo Amerika zgradila letalske baze pri St. Johnu.

Hamilton, Bermuda, 26. okt. — Prostori za pomorska in letalska oporišča za ameriška letala in bojne ladje so bili izbrani na tem angleškem otoku. Konstrukcija se bo pričela kakor hitro bodo načrti odobreni po članih skupne angleško-ameriške komisije.

Načelnik ameriške sekcije komisije je dejal, da bo ameriška ladja kmalu pripeljala več bojnih letal. Naznanilo je bilo objavljeno po konferenci članov skupne komisije, ki se je vršila v uradu kolonialnega tajnika.

Glasovi iz naselbin

list napadal, so se dobili celo glavni odborniki, ki so rekli, da je Molek storil napako, ker je odgovarjal. Torej niti sam urednik se ne sme zagovarjati ali braniti. Bog se naj usmili ljudi, ki jih je tako neumne ustvaril. To pišem, da boste razumeli odgovore mojim kritikom.

Te dni smo izgubili pri našem društvu V boj 53 SNPJ Julijo Troho, rojena Zalar, žena Filipa Trohe na 15310 Daniel ave. Rojena je bila v občini Prezidi, okraj Čeber, Hrvatsko; 18. febr. 1896. V Ameriko je prišla leta 1913, in sicer v New York, kjer je služila tri leta predno se je poročila s Filipom, nato pa sta prišla v Cleveland in ves čas tukaj živela. V društvo je pristopila meseca julija 1924 in njena cert. št. je 56912. Podala se je na operacijo radi več komplikacij, nakar jo je po treh dneh zadela še mrtvoud in zaspala je za večno.

Bila je vestna, skrbna mati in žena. Poleg moža zapuščala tri hčere — Julijo, omoženo Barbič, Mary, omoženo Bradach in Angelo ter sina Philipa. Pokopana je bila na pokopališču sv. Pavla. Naj ji bo lahka ameriška gruda!

Frank Barbič, 53.

Nekaj reanega, nekaj španskega Rock Springs, Wyo. — Ali ni to hujše kot smrt, kolikor morajo ljudje trpeti po svetu, tudi v Jugoslaviji. Čeprav tam ni vojske, so pa elementarne sile, ki tepejo ljudi. Kar toča in povodnji ne uničijo, pa te proklete nemške in laške pljavke poberejo, tako da ljudje po trdem delu in strahu nimajo dovolj živeža za sproti. Kaj bo še pozimi, ko ni nobenega zaslužka, ki bi bil kaj vreden?

Ali je treba iskati kje bolj pridnega in vernega ljudstva kakor je ravno v Sloveniji, pa bilo na Gorenjskem, Dolenjskem, Notranjskem ali Štajerskem? In pri vsej tej poštenosti in pridnosti so veliki reveži. In kakor se vidi, bo še hujše. Vidi se, da je tudi Bog skočil v fašistični tabor, kjer je že veliko njegovih namestnikov s papežem vred. Tukaj se zopet vidi, koliko pomagajo ti iste molitve, spovedi in vsake vrste namišljene pobožnosti, ki jih pripravljajo razni paraziti, pa naj bo katerekoli vere. In te izgube diktatorske še Ameriki groze, posebno Italijani, katerih ni drugega kakor velika gofija.

Pa še malo za smeh. Bilo je pred več leti v soboto pred prvo nedeljo v oktobru, ko pride po naselbini John in pravi, kaj dremam doma. Ali ne vem, kaj je jutri? Pravim, da vam. Kam pa hočem iti? V salunu tudi ni nič. Pa mi reče, naj se napravim, da tako daleč, tri ure, ne grem, ker sem preveč truden. Sugestira, da greva čez hrib na No. 2 k Jugovcu. Tja pa grem, ker ni daleč, samo dve milj, samo pozno je že, ker bo kmalu ura 10. In greva.

Ko prideva v kempo, povsod že tema. Vsedeva se pred Tineto-hiše in zapojeva tisto večno lepo: "Tam gori za svinjakom najrajši te počakam..." Takoj se posveti luč v kuhinji in gazda pride ven. Vpraša, če koledujeva in če bova kaj pila. John pravi, naj prinese, če kaj ima. In res je prinesel taboljšega. Ko se malo pokrepčava, greva po cesti nazaj SNPJ!

Sidney Hillman, član narodne obrambne komisije, in Robert H. Jackson (desno), federalni justični tajnik.

proti domu. Vse bi bilo šlo dobro, ako bi bilo tiho, ampak sva ves čas prepevala.

Ko sva prišla blizu mestne hiše, naju ustavi mož postave in naju povabi, naj greva z njim, da se bova malo odpočila, ker sva gotovo trudna. Hočeš, nočeš, morda. Ko se malo oddahneva, pa ven niava mogla. Čez nekaj časa pokličeva moža in mu toliko časa lazeva, da mora John zjutraj na delo, da naju je izpustil pod poroštvom \$10 za vsakega. Ko greva proti domu, ga vprašam, katero hočeva zdaj zažigati in sem začel: "Tista je lepa tam za plotom." Ampak John me ustavi s "šerap". Drugi dan sva pa bob dobila na Relianceu.

J. Pintar, 10.

Ob tednu

(Nadaljevanje s 2. strani.)

Amerika dobila fašizem, če se zaplete v vojno. In tega mnega niso samo "Thomasovi socialisti", marveč tudi mnogi drugih inteligentnih Američanov — Oswald Garrison Villard, senator Wheeler, odlični zgodovinar Charles A. Beard in nešteto drugih — yes, deloma še zelo notorična Chicago Tribune, ki želi pomakniti kolo časa nazaj in se vrniti v Coolidgevo Ameriko!

Citatelji bodo mogoče rekli: "Aha, ali jih vidiš, Molek in Garden se zopet prepirata!" Naj vnaprej zagotovim vse miroljubne duše, med katerimi sem tudi sam, da to ni noben prepir. Je le "čiščenje pojmov", kot pravi Jože Snoy. Molka spoštujem — tudi sem ga že čestokrat zagovarjal pred "kunašnimi" ljudmi še predno sem bil pri Prosveti in tudi pozneje — ker mu priznavam njegove velike intelektualne zasluge pri prebujanju našega priseljenskega delovnega ljudstva. Toda, če se človek v čem ne strinja, kar se mu vidi važno, je na mestu tudi kritika. Popolnoma se strinjam z mojim "čifom": "Demokracijo načelo je, da socialisti kritiziramo poleg drugih tudi sami sebe — da pribijemo svoje napake kakor napake drugih." Jaz sem tukaj približil le njegovo napako, on naj pa mojo in demokracija bo rešena — vsaj pri veliki SNPJ!

Burmaka cesta bombardirana

Japonci uničili nemško potniško letalo

Tokio, 28. okt. — Tu trdijo, da so japonski letalci napadli cesto v Burmi, po kateri Kitajska dobiva orožje, strelivo in drugi bojni material, z bombami. Bombe so razbile del ceste in promet je bil vsled tega ustavljen. Japonci so razbili dva mostova na tej cesti pri Mekongu.

Singhaj, 28. okt. — Vest iz Cingkinga, kjer je sedež Kaišekove vlade, pravi, da promet po burmaki cesti ni bil ustavljen. Poročilo, da so Japonci razbili cesto v več krajih, je bilo zanikano.

Kunming, Kitajska, 28. okt. — Potniško letalo, lastnina Eurasia Aviation Corp., kitajsko-nemškega koncerna, je bilo sestreljeno, ko so japonski letalci napadli to mesto z bombami. Trije člani posadke, med temi nemški pilot, so bili ranjeni.

Bankovci, ki jih ni mogoče ponarediti

Na svetu menda ni države, ki ne bi imela opravka s ponarejevalci denarja in katere policija ne bi vodila neprestanega boja s to posebno in včasih precej domno zločinsko "obrtnjo". Kako široko razpredena je ta obrt v Evropi, dokazujejo posebno uradne statistike. Samo v Evropi ponaredijo letno denarja v vrednosti do 200 milijonov din. Banke in države se skušajo zavarovati pred ponaredbami tako, da tiskajo denar v najbolj kompliciranih tiskih, z nešteti skrivnimi barvami, znamenji, črtami, včasih že mikroskopski majhnimi. Taka znamenja pozna le ozek krog ljudi. Kljub temu so mnogokrat potvorbe tako dovršene izdelane, da jih mnogokrat celo strokovnjaki ne ločijo od pravega denarja.

Se manj pa ga razpoznavajo navadni državljani, ki ga tako nevede spravijo v velikih množinah v promet. Se nedavno so imeli v Ameriki opravka s tako dovršeno potvorbo, da so morali gotove vrste bankovcev sploh umakniti iz prometa. Niti strokovnjaki več niso ločili potvorb od pristnega državnega tiska. V Jugoslaviji so imeli pred leti slučaj s pretkanimi ponarejevalci v "Kovnici d. d.", kjer so kovan denar ponarejali na lastih strojih, kot so izdelovali državne novce.

Prav angleška dogodivščina se je pripetila začetkom tega stoletja v Angliji. Skot J. Wilson je bil najprej obsojen na večletno ječo, ker je na neverjetno točen način ponaredil angleške bankovce. Ko je odsedel kazen, ga je nastavila angleška državna banka kot državnega nadzorika denarja, ker je "najboljši poznavalec te panoge."

Pred kratkim pa je iznašel aviacarski učenjak in častni doktor zbiralske univerze U. Schoop iznajdbo, ki bo v bodoče mogla smrtno zadeti močno razpredeno ponarejevalsko "obrtno". Svojo iznajdbo imenuje "metalizirani papir" in je posebna zmes kovin in papirja. O sestavi kovinske zmesi lahko poljubno odloča zavod, ki bankovce tiska. Tako izdelan bankovec se v ničemer ne loči od

navadnih papirnatih bankovcev, samo da ga je težko ponarediti. Torej bomo kmalu prosti ponarejenih bankovcev — če seveda tudi ponarejevalci ne bodo dvignili svoje cvetoče obrti na sodobno višino ter zahtevam časa pri- merne posnemali tudi najnovejše metode aviacarskega učenjaka.

Parnik Alaska zadel ob pečine

Vsi potniki se rešili

Prince Rupert, B. C., Kanada, 28. okt. — Potniški parnik Alaska je zadel ob pečine v zalivu Elliot in obličal. Prvi del parnika se je zaril v pečine. Na svojem krovu je imel 272 potnikov, ki so se vsi rešili. Ob zadetju je bil prvi konec parnika poškodovan. Olje, ki se je nahajalo tam, se je razlilo po morju. Kapitan parnika O. C. Anderson je takoj odredil reševanje potnikov. Oddan je bil klic na pomoč, kateremu se je odzval parnik North Coast. Nekaj potnikov je padlo v morje, toda noben ni bil ranjen.

Parnik North Coast je odvedel rešence v Prince Rupert, kjer bodo čakali, da jih drugi parniki vzamejo na svoj krov. Parnik Alaska je lastnina Alaska Steamship Co. Iz tega kraja je bil na poti proti Seattle, Wash.

Poslanik Kennedy pri Rooseveltu

Washington, D. C., 28. okt. — Poslanik Joseph P. Kennedy je konfiriral s predsednikom Rooseveltom štiri ure takoj po povratku v Ameriko iz Londona. Dejal je, da bo danes podal izjavo o razgovoru s predsednikom.

Letalci iz Amerike

Angleški agenti v Zedinjenih državah si na vso moč prizadevajo, da bi pridobili čimveč ameriških letalcev za angleško vojno. — Pisarne, ki iščejo spretnih in držnih pilotov, pošiljujejo zdaj v New Yorku, Dallasu, Oklahomi, San Franciscu in Los Angelesu. Kakor beleži "New York Tribune", prihaja vsak teden iz Zedinjenih držav v Kanado najmanj po 25 letalcev.

ZASTOPNIKI LISTA PROSVETA

so vsi društveni tajniki in tajnice in člani, ki jih društva izvolijo v to svrhu. Naši nastavljeni lokalni in potovalni zastopniki za določene okraje so:

Louis Barborich, za Milwaukee, Wis. in okolice.
Anton Jankovich, za Cleveland, Ohio in okolice.
Frank Cvetan iz Tiro Hill, Pa., za vso srednje-vzhodno Penno.
Anton Zornik iz Herminie, Pa., za vso zapadno Pensylvanijo.

Poleg vseh teh pa lahko vsak član ali naročnik sam pošlje svojo naročnico direktno listu

PROSVETA
2657 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

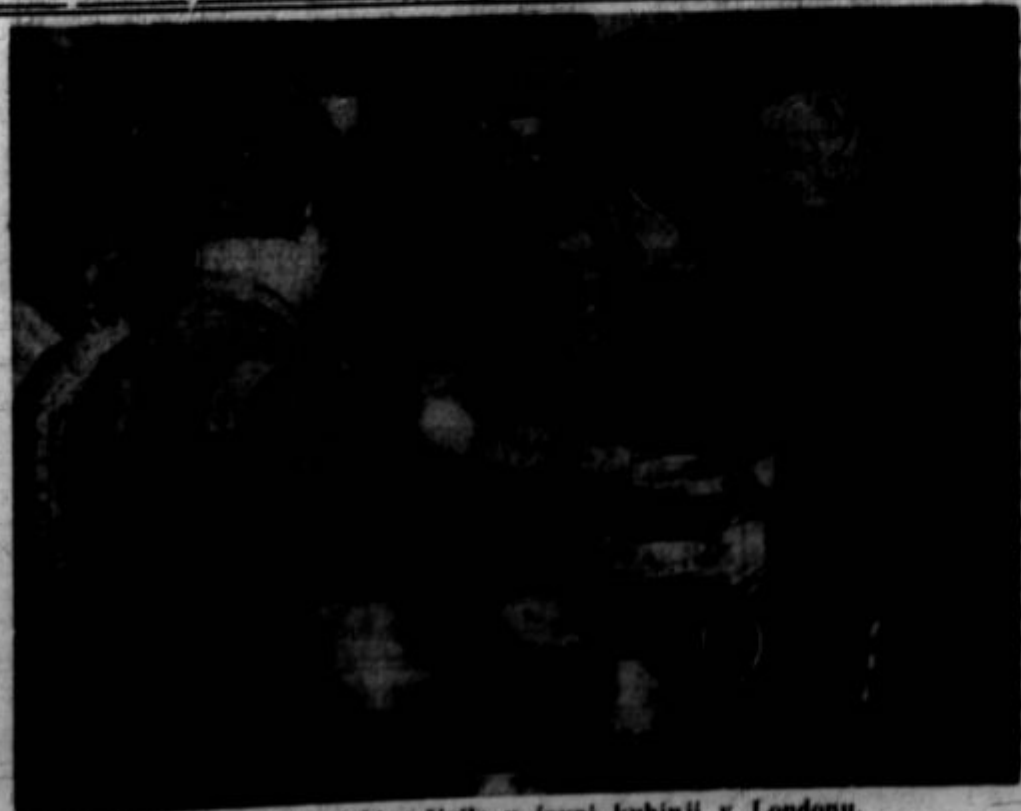
KNJIGE CANKARJEVE DRUŽBE

Cankarjeva družba v Sloveniji je za leto 1940 izdala sledeče tri knjige:

1. KOLEDAR, povečan in z bogato vsebino.
 2. MARSELJEZA, spisal v spomin 150-letnice francoske Velike revolucije Herman Wendel.
 3. SLOVENSKI POLITIČNI PROBLEMI. Spisal Anton Dermota.
- Vse te tri knjige dobite poštne prosto za \$1.

Velika zaloga drugih knjig v slovenskem in angleškem jeziku. Pišite po cenik

Knjigarna Proletarca
2301 So. Lawndale Ave. - Chicago, Illinois

Grupa ljudi dobiva živila v javni kuhinji v Londonu.

(Se nadaljuje.)

Mesto Muehlhausen je nudilo častnikom žalosten pogled; prebivalci, ki so slišali o umikanju, so prihajali na cesto in tarnali nad nenadnim umikanjem, čet ki so jih bili tako nujno prosili, naj pridejo. Zdaj jih torej zapuščajo: neizmerna bogastva, ki leže nakopičena na kolodvoru, naj padejo sovražniku v roke, njih mesto samo pa naj bo le še zavojevano mesto; preden napoči večer? In nato, ob cestah in na polju, so stali prebivalci vsi in osamljenih hiš in začuden in prestrašeni pred vrati. Tako torej! Polki, ki so jih včeraj videli korakati mimo, boju naproti, se umikajo in beže, ne da bi se bili borili! Poveljniki so mračnih lic pogledali konje, in niso hoteli odgovorjati njihovim vprašanjem, kakor da jim dirja nesreča za petami. Torej je bilo resnica, da so Prusi pravkar razbili armado in da dero od vseh strani v Francijo kakor poplav narastle reke? In že se je zdelo prebivalcem, bičanim od vedno večje groze, da slišijo v nemer zraku daljni grom invazije, ki rolni od minute do minute glasneje. Že so se polnili vozov s pohištvo, praznile so se hiše, in v naglici so bežale rodine po cestah, kjer jih je srečaval galop preplašene armade.

V zmešnjavi umikanja se je moral 206. polk ustaviti ob prekopi iz Rhone v Reno, blizu mosta, na prvem kilometru svoje etape. Povelja za pohod, slabo dana, še slabše izvršena, so bila nakopičila vso drugo divizijo; in prehod je bil tako tesen — jedva pet metrov — da se je vlekleo defiliranje brez konca.

Pretekli sta dve uri; 106. polk je še vedno čakal, ne da bi se ganil z mesta, ob brezkončni reki ljudi, ki je šla mimo njega. Moštvo, ki je moralo stati na vročem solncu, telečnjak na hrbtu, puško ob nogi, se je naposled uprlo od nestrpnosti.

"Zdi se, da smo pri arijergardi," je dejal Loubet s porogljivim glasom.

Toda Chouteau je vzdihljal:

"Norca se delajo iz nas, da nas peko tu na solnce; prvi smo bili tu, prvi bi morali naprej."

In ko se je videlo z druge strani prekopa, na široki, plodni ravnini, na ravnih cestah, med hmlejem in med zrelim žitom, kako gredo čete isto pot, ki jo hodile prejšnji dan, a zdaj v nasprotni smeri, je nastala popolna jasnost o umikanju; posmeh se je razširil po vrstah, srdito roganje se je oglasilo.

"Haha!" je vzkliknil Chouteau, "saj gremo imenitno naprej! Prijazen je ta njihov marš proti sovražniku, ki nam ga trobijo že vse te dni v uho... Ne, zares, to je preveč smelo! Pridejo, in že bežijo, niti juhe nimaš časa pogoltniti!"

Smeh je prihajal čimdalje arditelji, in Maurice, ki je stal blizu Chouteaua, mu ni ugovarjal sam pri sebi. Če je bilo že treba ostati tu kot romarji in čakati dve uri, zakaj jim niso mirno pustili dokuhati in jesti? Glad se jih je zopet loteval, in z mračno jezo so mislili na svoj preneglo obrnjeni kotel, in niso mogli pojmiti nujnosti tega hitenja, ki se jim je zdelo bedasto in strahopetno. Slavni zajci to!

Toda poročnik Rochas se je zadržal nad seržantom Sapinom, ki ga je dožil za slabo vedenje njegovega moštva. Krik je privabil kapitana Beaudouina, da je pristopil.

"Mir med vrstami!"

Jean, pravcar star vojak iz italijanske vojske, vaje stroge pokorščine, je nemo gledal Mauricea, ki se je zdelo, da ga zabava zlo

in srdito roganje Chouteauovo; in čutil se je, kako more gospod, fant, ki je užil toliko obdrzbe, odobravati reči, ki se ne smejo govoriti, čeprav so nemara resnične. Ako bi začel sleherni vojak grajati poveljnike in izražati svoje mnenje, gotovo ne bi prišli daleč.

Naposled, ko so pričakali še eno uro, je dobil 106. polk povelje, naj se pomakne naprej. Ali most je bil še zmirom tako zadelan z zadnjimi oddelki divizije, da je nastal najhujši nered. Več polkov se je zmešalo med seboj, kompanije so vleklo druga drugo v gnečo in korakale vendarle dalje, druge pa so priklenile k robu ceste, da so morale čakati. In da bi bila zmešnjava popolna, je hotel škadron konjice za vsako ceno mimo in je vrgel pri tem zaostale, ki jih je pehota že pričevala puščati za seboj, na desno in levo med njive. Na koncu prve ure pohoda se je vlekla po cesti cela razdržena tolpa, iztezala se in mudila, kolikor se ji je ljubilo.

Tako se je zgodilo, da se je našel Jean daleč zadaj izgubljen v globoki soteski, s svojim vodnikom vred, ki ga ni hotel pustiti. 106. polk je bil izginil, videti ni bilo niti enega moža, niti častnika kompanije; to so bili samo še osamljeni vojaki, zmešnjava neznanec, ki so upeli hani že na početku etape, izbirali pota in steze po slučaj in po udobnosti. Solnce je težko pripekalo, vročina je bila huda, in telečnjak, obtežen in napihnjen od šatorovega platna in raznovrstnega orožja, je strašno pritiskal na rama. Mnogi ga niso bili vajeni nositi; ovrval jih je že težki vojni plašč, podoban ogrinjalu iz avinca. Majhen vojaček, bled, oči polne vode, je naenkrat obstal in vrgel svoj telečnjak v jarek, z globokim vzdihom — krepkim dihom človeka, ki je že umiral, a zopet pričinja živeti.

"Vsaj eden, ki si je umislil pravo," je zamrmral Chouteau.

Vendar pa je stopil dalje, hrbet skrivljen pod bremenom. Ko pa sta se olajšala še dva druga, se ni mogel več premagati.

"Ah, hodi k vragu!" je vzkliknil.

In z migom rame je vrgel svoj telečnjak ob cestni rob. "Petindvajset kilogramov na hrbtišču — hvala lepa, dovolj mi je! Saj nismo živina, da bi vlačili takšne tovore."

Skoraj takoj nato je sledil Loubet njegovemu zgledu ter prisilil Lapouilleja, da je moral storiti isto. Pache, ki se je križal pred občestni znamenji, je odpel jermen ter varno položil svoj telečnjak ob znojne nizkega zidu, kakor da bi moral priti zopet ponj. Maurice edini je še nosil svoj tovor na rami; takrat se je Jean obrnil ter zagledal svoje moštvo brez telečnjakov.

"Poberite telečnjake! Saj bi prijeli mene, mene samega!"

Toda vojaki so korakali, ne da bi se upirali dalje, z zlimi in molčečimi obrazi, ter tiščali desetnika po ozki poti pred seboj.

"Takoj nadenite telečnjake, če ne, napravim raport!"

To se je zdelo Mauriceu, kakor da bi ga z bičem po obrazu. Raport! Ta kmetska živina bo delala raport, ker se olajšavajo reveži, utrjeni do smrti! V vročici slepega srda je zdajci tudi on odpel naramnice in spustil telečnjak za cestni rob, motreč Jeana z izzivajočimi očmi.

"Dobro," je rekel ta s svojim običajnim umnim obrazom, ker se ni mogel spuščati v prepir. "Drevo se pomenimo o tej reči."

(Dalje prihodnjije)

Večer se šele pričinja

Mila Vesela

"Spat na naslov, kakor običajno?"

Kupec je pokimal in se nasmešnil, ko je zagledal prekrasni orhideje.

"Naj jih oddam ob sedmih?"

"Da, prosim, ne pozabite; najkasneje ob sedmih zvečer."

Cvetličarnar se je globoko poklonil, spremlil kupca do vrat, in ko jih je za njim zaprl, je skušal prešteti, koliko šopkov je v zadnjih mesecih že poslal na naslov gospe Betanjerjeve. No, orhideje so za tako lepotic res najprimernejše. Ubogi doktor Betanjer jih tako ne vidi. Lote na gospa in gospod direktor, poročen, oče dveh ljubkih fantkov — cvetličarnar je prenehal in se skoraj preplašeno ozrl, kakor bi se bal, da bi mogel kdo uganiti ali elišati njegove misli. Sicer pa — pameten trgovec postrže svojemu kupcu, pazljivo izpolni njegove želje, je hvaležen, ker mu kupec zaupa in se ne briga zato, če kdo ljubi orhideje in druge stvari.

Direktor je šel počasi ob obrežju. Charlotta ima danes rojstni dan. Morda jo bo darilo malo potolažilo — v zadnjem

času je bila zelo razdražena. Kako je jokala, ko je zadnjič šel od nje. Noče skrivati svoje ljubezni, aramuje se, ker jo mora tajiti, ker se zaenkrat še ne more pokazati z njo v javnosti in jo pokazati celemu svetu:

Poglejte, ta prekrasna žena je moja, moja žena. In kakor vselej, kadar se je zavedel, da mora s Charlottjo počakati, dokler se ne loči s svojo prvo ženo, ga je obšel neprijeten občutek: nekako tako kakor občutek, čeprav si tega ni rad priznal.

Gotovo, Marija je ljubezniva. Vedno je bila dobra žena in je mati njegovih dečkov, njegovih dveh zlatih dečkov. Škoda, da je ostala ista Marija kot pred leti, morda še skromnejša kakor je bila kot dekle. Res, prav nič ne more za to, če ne more biti taka, kakor si ljudje predstavljajo direktorjevo ženo. Ne, da bi se ne znala obnašati, ostala je le tako preprosta in enostavna, kakor je bila takrat, ko je bil še neznanen uredniček. Ne, da bi ne bila pri ljudeh priljubljena, nasprotno — očitali so ji le, da ni znala obirati ljudi in da je bila vedno predostojna. Iz njenih ust ni nikoli prišla žal beseda. In to prav zato, ker je bila dama. Ker pozna vse njene dobre lastnosti, je noče raniti z ločitvijo. Ima najboljši namen ločiti se z njo kakor prijatelj. Še več, za vedno si mora

ta ostati najboljša prijateljica. Vprašanje glede otrok morata pametno rešiti. Na vsak način ostaneta pri njej. Marija je odlična mati. On jo bo, kar se da, pogosto videl.

To vse mora Charlotta uvideti in še nekaj časa potrpeti. In ona bo to gotovo uvidela, saj je Charlotta čustvena ženska. Je mnogo živahnija in bolj temperamentna kakor Marija, zato je bila skoraj besna, ko je zadnjič odšel.

Tik pred sedmo uro je zavonil vajenec iz cvetličarne in služkinja je prevzela šopek.

"Prosim, za milostivo gospo, od gospoda direktorja."

Charlotta se je vsa vesela okrenila. Tudi danes? Danes je njen rojstni dan. Toda, zadnjič je Jan tako odšel, da bi se že spodobilo, da bi se potrudil razveseliti jo z lepim darilom. Skozi glavo ji je šinila predstava o briljantni zapestnici, katero mu je dvakrat kar tako mimogrede omenila. Naglo je razvila papir, v katerega so bile zavite orhideje, ter nestrpno raztrgal ovitek priloženega pisma.

"Obilo sreče, moja draga!" je bilo napisano na vizitki. To je vse? Orhideje in pismo z voličlom? Kakšna pozornost in sentimentalnost! Naglo je odrgnila šopek.

"Odnosite šopek hitro," je rekla služkinji. "Niti videti ga

ne maram, tu večne orhideje. Odnosite ga in ne glejte me tako bedasto."

Jan je imel ključ od vrtnih vrat, da bi mu ne bilo treba čakati in bi lahko prišel, kadar bi se mu zahotelo. Vstopil je in ker ni nikogar srečal, je odložil klobuk in plašč in šel v prvo sobo. Bila je prazna. Skozi priprta vrata pa je slišal pri telefonu Charlottjo:

"Da, dragec. Na vsak način danes."

Aha, sestra jo je poklicala. Neprijetno je poslušati razgovor, če dotični ne ve, da poslušaa. In čeprav telefonira samo sestri. Zato je šel dalje in se nasmešnil Charlotti. Priklonil se ji, prošil za dovoljenje in sedel. Za trenutek mu je šinila skozi možgane Marijina podoba. Skozi priprta vrata je videl, da si Charlotta še ni pripela orhideje. Pozorno jo je pogledal, toda ona se ni niti nasmešnila. Ji morda sestra telefonira kaj neprijetnega?

"Da, dragi. Danes zvečer, nekako čez pol ure. — Nekam na večerjo, nekam, kjer je veselo. Malo bi plesali. Na svidenje, dragec."

Janu se je zavrtelo v glavi. To gotovo ni bila sestra. Tako ga je zadelo, da je obsedel z odprtimi usti in da ni spravil iz sebe besede, ko je vstopila Charlotta.

Toda ona se je zdaj nasmešnila. Njeni beli zobje so se zablašali, oči zasvetile in bila je ljubezniva — malo preljubezniva, ko ga pozdravila:

"Dober večer. Pravkar sem vam hotela telefonirati. Žal mi je, da ste prišli zaman. Sem že oddana za današnji večer."

"Jaz sem — slišal."

"Da, takoj odidem. Ne boste se jezili, ne? Da ne pozabim, hvala vam za ljubeznivo pozornost, zelo ste me razveselili."

Skušal je doumeti vse to, kar je pravkar slišal, ko je že nadeljevala:

"Tudi vi bi šli danes zvečer lahko kam ven, ko ste že žato oblačeni. Morda bi šla vaša soproga rada z vami? Končno, večer se je šele pričel."

Kaj pravi? Zakaj ga zaamehuje? V njenem ljubeznivem glasu je zloba — toda, za boga, zakaj? In pri tem ji v somraku, ki je vladal v sobi niti v obraz ne vidi. Vstal je in prižgal luč prav v trenutku, ko so se odprla vrata in je prišla njena služkinja.

"Milostiva, milostiva — prosim, okoli rož, ki mi jih je gospa poklonila..."

Tedaj je opazila v sobi gospoda direktorja in v grlu ji je zastala beseda.

"Da, milostiva," je direktor nadaljeval besede služkinje, "okoli rož je bila ovita tale briljantna zapestnica. Dajte mi jo, Anežka. Hvala, lahko greste."

Dekle je izginilo za vrati, v žep smokinga pa je, spremljana z vzdihom, izginila iskrea se briljantna zapestnica. V sobi je bila tišina. Charlotta ni vedela, kaj naj stori. Zaman je iskala, da bi našla kak primeren odgovor. Ko ga ni našla, se mu je očarujoče nasmešnila. Gospodu direktorju se je spričo tega skoraj obrnil želedec in zaželel si je, da bi čim prej prišel ven na čisti zrak.

"Charlotta, mislim, no... prosim, ne trudite se," se mu je nenadoma vrnil dar govora. Ko jo je videl, da se mu približuje, neverjetno hitro pomirjevala in pripravljen, da bi mu pojasnjevala in se mu zlagala. "Prosim vas, raje ne recite nič. To bo boljše. In mislim, da ste imeli prav," in pri tem je skušal prikriti svoj smehljaj, "a moji ženi bo po dolgem času gotovo ljub, da bo danes šla lahko nekam ven."

Cvetličarnar je imel že zaprto trgovino. Obstal je pred razsvetljeno izlozbo in zamišljeno in smehljaje gledal cvet orhideje, ki je stala v ljubki vazici. Lepa je, zelo lepa. Odšel jih cvetličarnar najbrže ne bo več toliko prodal.

Počasi je šel proti domu s klobukom v roki. Hladni večerni zrak mu je prijetno hladil razbeljeno čelo. Na vogalu ulice, kjer je stanoval, je stala ženica s kosaro v roki. Glej, saj je dajala nageljne! Neopazne, volnajoče šopke. Kupil jih je to-

Maršal Semjon K. Timošenko (levo), sovjetski obrambni komisar, govori s svojim bratom Efimom ob priliki obiska svojega rojstnega kraja v Besarabiji.

Krosna

Oton Zupančič

Ko sem bil po dolgih letih zopet v Vinici, me je povabil Feliks Mentan, naj pogledam v njegovo hišo. Vstopim in vzkliknem: "Kaj — statve imate?"

"Krosna," mi je rahlo popravi-

vil, "saj jih imajo do malega v vsaki hiši."

"Tako? Kdo bi si bil mislil! Se dandanes!"

Res — krosna, kakor sem jih poznal iz mladih let, samo manjša, kakor da so imela stara zastavna krosna medtem mlade.

Obudi se mi daven spomin. V Dragatušu pri Perčevih so imeli krosna. Kadar sem prišel k njim v vas, me je zmeraj zamikal, seči na polico po "Zgodbe" s starinskimi podobami, ki so se mi zdele priključne od podob v šolskih "Zgodbah". Več so imele povedati moji domišljiji.

In zdaj, pred Mentanovimi krosni se domislim, kako sem takrat mislil o Goljatu: "Nosil je bronaste škornje in sulico, debelo kakor tkalsko vreteno", in kako sem zraven gledal krosna in tisto vreteno — ki mu pravijo "vratilo" — in mi je pri tem zrasla velikanova postava v pravo razmerje: sključiti se mi je moral, drugače bi bil z glavo predrl strop Perčeve hiše.

Ogledujem si krosna, otipavam jih. V tem pride ded, Feliksov oče, njegova mlada žena v beli noši prinese vina in prigrizka. Ded, ki je bil dobro dobo v Ameriki, mi nazdravi: "Good luck!" in mi pomežikne, češ, midva se že razumeva. Trčimo, prigriznemo. Jaz ne morem odtrgati oči od krosen, izprašujem, se motovim okrog njih, in žena mi s polnim razumevanjem za moje zanimanje razkazuje in imenuje posamezne sestavine, jaz si zapisujem izraze in nervozno rišem.

"Nu, sedi, pa jih poži, naj vidi, kako to teče," pravi ded. In žena zleze na klop, pritiska na cokolj, krosna suho zaklopede, roke potakajo čolnek, priolkavajo z bili in žena mi med delom razlaga pomen in opravilo brda z zobci, bil, ničalne iz okenci, gornjega in zdolnjega vrtila in tako dalje vse do puha, ki se nabira na platnu in se imenuje "mah". Po dvajset izrazov sem si zapisal, vesel obilne bere.

"Vidite," pravim, ko žena

liko, da je Marija, vsa zadivljena, razširila roke.

"Da bi kam šla? Rada, zelo rada. Takoj se preoblečem, samo nageljne dam še prej v vodo."

Gledal je njene prste, ki so mehko naravnale nageljne.

"Si priprne šopek?"

"Raje ne, potem bi hitro ovenela."

"Ne, le priprni si — dovoli, da ti jaz priprnem."

Pogledala ga je, in niti z besedo ni omenila, da jo preseneča. Samo nasmešnila se mu je. "Hvala. Prekrasne so, Jenda."

Marija se je znala čudovito smehljati. Poznal je njen smehljaj. Samo oči so jo izdale. Naglo jo je poljubil na usta, da bi ji pomagal prikriti izdajalski, mokri lesk njenih oči.

"Pojdiva, dekletce. Fanta že spita? No, potem — lepo po-

konča, "tu stoje krosna — prestol hišne gospodinj, krosna, ki so nekoč oblačila možko in žensko. Belo krajino, kakor jih poznam od mladih kolen in vendar ne poznam. Tako dolgo jih nisem videl, da se mi je vse razpuhtelo, podoba in besede. In to meni, ki nosim v sebi toliko podob in besed. In ista je z drugimi stvarmi življenja. Ne bi znal več naštetih vseh delov voza, kolovrata, raznega orožja. In večina naših meščanov, tudi ako so izšli iz sela, ne ve več kaj prida o kmetiškem delu in besedi, ki ga spremlja od kraja do konca in se ga tesno ovija, ker se je iz njega rodila. Vse to bi mi meščani in pomeščanji morali imeti vsaj v sliki, ako ne v modelu, in poimeno-

vano do zadnje podrobnosti, da bi nam bilo vedno priročno. Tako pa se nam vse izmika v meglo in mrak ne da ne poznamo več ne stvari ne besed zanje. To je velika škoda za domačnost našega mišljenja, za bogastvo jezika, za nazornost predstav, za živost govorice in stvarno izrazitost pisanja."

Mladi Mike Prokšelj, trinajst, štirinajstleten dečko z onkraj Kolpe, sorodnik moj in Mentanovih — kdaj in odkod se je bil vzel? — Mladi Mike je pri teh besedah bistro pogledal.

Gospodinja mi je razkazala in razložila še kolovrat, rašek, v melodičnem viniškem jeziku, ki se ji je mehko in zvočno snoval iz mladih ust, da jo je bilo slast poslušati.

Lepo sem jih zahvalil vse skupaj, zlasti njo, še vprašal to in ono, za slovo obžaloval, da ne morem krosen zadeti na ramo in jih odnesti v Ljubljano sebi in drugim v veselje in pouk.

Mike je bistro gledal.

V Ljubljani, še ves topel od premnogih vtisov iz Bele Krajine, sem hitel pripovedovati o svojem odkritju vsakemu, ki me je hotel poslušati, zase sem pa še in še pregledoval svoje zapise in si klical v spomin vse podrobnosti. Ali dolžnosti so me vpregle, in po malem so spomin zopet bledele.

Malo pred božičem mi v urdu zapoje telefon: "Tukaj A — kmalu pridi, presenečenje čaka iz Vinice."

"Kaj?"

"Boš videl. Lepo igraco si delal; ali pa ni igraca."

Vrabca — konjička, ki v rpiška, gotovo ne, v Vinici jih delajo. Kaj neki bo? Pohiti domov — vsa družina v kroglu sklanja glave nad mizo in kaj občuduje; na mizi pa stoji lična krosna, iz bukovine izdelana, z osnutkom in vsem, kar je treba, vsak del s številko, na nji privezan listič s številkami in izrazi. Poleg priloženega pisma s podpisom: "Mike Prokšelj, učenec meščanske šole Črnomlju."

Zdaj imam krosna doma, ka, kakršna stoje v Mentanovih in še marsikateri hiši v Vinici in okrožju, samo v pomanjšan obliki. Po njih merilo je G. ljet prilikave.

In s tem, dragi Mike, ki si stro gledal in ves čas molčel kakor da te ni, potem pa storil kar se ti je zdelo prav: srčna hvala za prelepo, domiselno rilo. Del Bele krajine si poslal, vonj mladosti in deških spominov.

In tako, kakor stoje zdaj, meni tvoja krosna, dragi Mike, bi morala stati okrog vsake izmed nas, ki smo se ločili doma, vsa hiša s človekom obleko, z opravo, z orodjem posodjem od kleti do stropa in skedenj in kašča in vsa spodarska poslopja, kovačni malinica, zidanica s prešo, spise, kar nas je nekoč okroglo, bi morali imeti ves čas prsteno pred očmi in vedeti v mo pomen in ime, kakor poznamo ali bi vsaj morali poznati tovarne in vse naprave sodnega življenja, med katerimi kretamo dan na dan. A nikar ne boj, Mike, da ti dajem s te nove naloge. Sebi jih dajem slovenskim pisateljem.

HUMOR

Znani skladatelj Arno Schenberg je obiskal sklada lja Karola Rathausa v Moedingu pri Dunaju. Ko sta šla česti, se gost ni mogel načud spoštljivim pozdravom neštete mimoidoščih, ki so pred Rathausom snemali klobuke. Toda Rathaus je to stvar dosti bolj slavnemu Schoenbergu pojasnil kratkim stavkom:

"Da, tu me zelo poznajo, moj sin je namreč srednji padalec v gimnazijskem teamu."

Najzanesljivejše dnevne lavske vesti so v dnevniku "Prosveta." Ali jih čitate vsak dan?

NAROČITE SI DNEVNIK PROSVETA

Po sklepu 11. redne konvencije se lahko naroči na list Prosveta in prijeto eden, dva, tri, štiri ali pet članov h ene družine ali naročnini. List Prosveta stane za vse enako, za člana ali nečlana \$6.00 na leto. List Prosveta stane za vse enako, za člana ali nečlana \$1.20 za eno leto naročnino. Ker pa člani še plačajo pri assessmentu \$1.20 za eno leto naročnino, torej sedaj ni vrzoka, reči, da je list predrag za člana SNPJ. List Prosveta je vaša lastnina in gotovo je v vsaki družini nekdo, ki bi rad čital list vsak dan. Cena lista Prosveta je:

Izpolnite spodnji kupon, priložite potrebno vsoto denarja ali Money Order v pisnu in si naročite Prosveto, list, ki je vaša lastnina.

Pojasnile: Vselej kakor hitro kateri teh članov preneha biti član SNPJ, ali če se preseli proč od družine in bo zahteval sam svoj list tednik, bode moral tisti član iz dotične družine, ki je tako skupno naročena na dnevnik Prosveto, to takoj naznaniti upravništvu lista. In obenem doplačati dotično vsoto listu Prosveta. Ako tega ne stori, tedaj mora upravništvo znižati datum za to vsoto naročnika.

Za Zdrnč države in Kanado \$6.00	Za Clcero in Chicago je... \$7.50
1 tednik in..... 4.80	1 tednik in..... 6.10
2 tednika in..... 2.60	2 tednika in..... 3.90
3 tednike in..... 2.40	3 tednike in..... 2.70
4 tednike in..... 1.90	4 tednike in..... 1.50
5 tednikov in..... 1.80	5 tednikov in..... 1.50

Za Evrope je..... \$9.00

PROSVETA, SNPJ, 2657 So. Lawrence Ave., Chicago, Ill.

Priloženo pošiljam naročnino za list Prosveto vsoto \$.....

1) Ime..... Čl. družina št.....

Naslov.....

Ustavite tednik in ga pripilite k moji naročnini od sledečih članov moje družine:

2)..... Čl. družina št.....

3)..... Čl. družina št.....

4)..... Čl. družina št.....

5)..... Čl. družina št.....

Mesto..... Država.....

Nov naročnik..... Star naročnik.....